

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
 Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
 Pentru România și străinătate:
 Pe un an 14 fr.: pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
 cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
 8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacției

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
 TIPOGRAFIA DIECESANA în ARAD.

Anul nou.

(s) Cu numărul de față intrăm în al treilea deceniu al existenței revistei noastre »Biserica și Școala«.

Treizeci de ani, în viața omenească reprezintă o generație întreagă; iar în viața unui ziar, reprezintă o muncă serioasă.

Născută din necesitatea de a cultiva în deosebire pe slugitorii altarului și ai catedrei confesionale, pe de altă parte, având să fie organ de comunicație în chestiuni oficioase între conducerea diecezană și credincioși, »Biserica și Școala« a stat întotdeauna pe pedestalul seriozității demne, nici când nu s'a abătut dela această cale, deși a trecut, în cursul timpului, prin mai multe mâini redactionale, cari însă toate înțelegeau și au știut să susțină steagul, ca nimb al ideilor cari au provocat arborarea lui.

Ca revistă săptămânală, fără caracter politic sau peste tot polemic, ocupându-se în special de chestii bisericești, școlare și științifice, »Biserica și Școala« nu s'a ridicat la trecerea obicinuită a gazetelor de senzație, ci și-a împlinit misiunea nu mai în cadrul preocupățiunei sale prime, de a fi gazeta preoției și învățătorimei noastre.

Bună luptă a luptat însă, căci studii profunde izorâte din condee distinse au ilustrat coloanele sale, și senine învățături morale-religioase a propagat.

Cuvine-se dar, ca aci, să ne aducem aminte de cei ce și-au adus prinosul pentru a înălța această revistă: și între aceștia, locul prim se cuvine actualului vicar episcopesc din Oradea-mare,

P. C. Sale d-lui V. Mangra, care a scris studii istorice, literare și teologice în coloanele noastre.

P. C. S. dl arhimandrit Augustin Hamzea, a condus cu pricepere ani îndelungați această revistă, având ca fruntaș colaborator pe destoinicul protopop P. On. d. Constantin Gurban.

Predice și discuțiuni asupra problemelor școlare și educative, completează programul de muncă îndeplinită în decursul existenței »Bisericii și Școalei«.

Și dacă la început erau puțini aceia cari se apropiiau de noi, cu obolul muncii lor, școalele noastre din Arad, pe de o parte, iar pe de altă parte această revistă, încep să sporească numărul condeiașilor, cari se înșiră între colaboratorii noștri.

Astăzi, când intrăm în al treizecilea an al existenței »Bisericii și Școalei«, cu bucurie privim în jurul nostru, la pleada de învățatori și preoți, cari preocupați de soarta bisericii, școalei și neamului nostru, se înșiră între colaboratorii noștri și avem deplină nădejde, că la rândul nostru vom avea urmași, cari să se devoteze muncii pe care o îndeplinim astăzi, aceia, cărora li s'a încredințat conducerea revistei »Biserica și Școala«.

Nu putem lăsa neamintit de data aceasta, că »Biserica și Școala« și-a găsit prețuitori chiar și în afară de granițele patriei noastre, în special în Bucovina, de unde frați de aceeași lege și de același sânge ne-au distins cu colaborarea lor.

Toate aceste motive ne îndeamnă, ca încredințatori să mergem înainte, așteptând dela viitor realizarea din ce mai intensă a aspirațiunilor scrise pe steagul nostru: lumină, morală și credință.

Nr. 5559/1905.

Circular

către toate oficiile protoprezviterale și parohiale de sub jurisdicțiunea Consistorului greco-oriental român din Arad.

Venindu-ne la cunoștință, că unele epitropii parohiale în urma stării de ex-lex întâmpină greutăți la încheierea socoților culturale pe anul curent din cauza că neavând dela primăriile comunale darea directă ca bază — n'au eiecat spesele culturale pe acest an și făcând încassările în senzul §-lui 87 din instrucțiunea consistorială Nr. 8591/901, amăsurat anului anterior, — nu pot constata restanțele ori suprasolvirile obveniente la finea anului de gestiune: — prin aceasta se rezolvă tuturor oficiilor parohiale spre știre, orientare și strictă conformare, că starea de ex-lex nu împedea și cu atât mai puțin nu absolvă epitropiile parohiale dela obligământul de a compune în ordine și a înainta la timpul său socoțile culturale pe anul de gestiune 1905, pentru că nu este admisibil, ca vre-o epitropie sau ori care altă instituțiune, care administrează averi și bani publici, să nu deie ea la timpul său socoată despre administrarea acelor.

Deci fiecare comună bisericească are să compună și înainteze la timpul fixat în instrucțiunea consistorială, împreună cu celelalte socoți și socoțile culturale pe 1905.

Ce privește încheierea protocolului principal al speselor culturale, epitropiile parohiale vor proceda în următorul mod:

1. Vor induce în protocolul principal individual în seria uzată până aci (după numărul serial al caselor, ori în ord. alfabetic) pe fiecare obligat a suporta spese culturale.

2. Vor transpune la respectivii idivizi în rubrica concernentă restanțele dela finea anului anterior.

3. În rubrica pentru eiectarea competenței curente vor induce numai la cei, cari au solvit atâta, cât au solvit de fapt în decursul anului în competența curentă. Astfel la încheiere, prescrierea anului curent are să fie egală cu suma solvită pe anul curent. Deci la finea anului nu va fi în competența curentă nici restanță nici suprasolvire.

D. e. N. N. are restanță din 1904 = 4 coroane. A solvit în decursul 1905 = 0 coroane. La acesta se va face prescrierea astfel: în rubrica competenței curente se va induce 6 coroane, în rubrica restanței din anul anterior 4 coroane, total 10 cor. Solvirea 10 cor., deci restanță ori suprasolvire nimic.

Sau: N. N. are restanță din 1904 = 8 coroane. A solvit în decursul anului 1905 = 8 coroane. La acesta nu se induce nimic în rubrica competenței curente. Deci nici acesta nu va avea la finea anului restanță ori suprasolvire.

Sau: N. N. are restanță din 1904 = 10 coroane. N'a solvit nimic în decursul 1905. La aceasta nu se induce nimic în rubrica competenței curente, dar va avea la finea anului 1905 restanță de 10 coroane.

Astfel procedând se va prezenta în protocolul principal, cât a fost restanța la finea anului anterior, cât s'a încassat în decursul anului 1905 din restanță și cât aconto din competența anului încă neeiectată.

Socoata culturală compusă pe baza protocolului principal astfel încheiat va prezenta tablou fidel despre administrarea speselor culturale pe 1905.

În vederea însă, că credincioșii în lipsă de eiectare nu devin absolvați dela obligământul de a suporta

spesele culturale pe anul 1905, — eiectarea pentru acest an are să se efectuească ulterior după încetarea stării de ex-lex. Față de sumele eiectate se vor compara individual sumele solvite a conto în anul 1905 și diferența se va trece în protocolul principal pe 1906, ca restanță eventual suprasolvire.

Arad, la 23 Decemvrie 1905 (5 Ianuarie 1906).

Consistorul gr.-or. rom. din Arad.

Sfințirea bisericei din Comlăuș

Fruntașa noastră comună Comlăuș, cu ajutorul lui Dumnezeu a terminat zidirea s. biserici. A dorit apoi să o sfințească P. S. Sa Dl. Episcop în a doua zi a sfințelor sărbători ce acum le prăznurăm, și Prea Sfinția Sa în nemărginita sa iubire către popor a ascultat glasul dorințelor și în greul iernei a plecat în sfânta sa misiune.

Poporul recunoscător l'a primit apoi cu o neînchipuită însuflețire la gara din St. Ana, unde l'a întâmpinat protoprezviterul tractual Mihailu Lucuța încunjurat de preoțime și mulțimea poporului. P. S. Sa mulțumește pentru splendida primire și încurajă poporul. Din partea autorităților civile a fost întâmpinat de către protopretorul cercual dl. Farago István și dl. pretor Cornel Novac.

Banderiul flacălor în frunte, iar după căruța cu patru cai au neșfârșit și de căruțe fac mândrul cortegiu al Prea Sfințitului.

Și St.-Ana, nemțească prin care trece cortegiul, primește cu sunete de clopote și sărbătorește pe apostolul bisericei ortodoxe.

Venitau apoi nemții cu sutele și la biserică, și venitau totașă și credincioșii noștri din satele vecine încât rar mai vezi atâta om adunat în jurul bisericei.

Sfințirea bisericei și sf. liturgie a săvârșit-o arhierul asistat de părintele protosințel Roman Ciorogariu, ases. cons. George Popoviciu, protopresvit. Mihailu Lucuța, preoții: Augustin Mihulin, Traian Terebenț, Ioan Micloși, Romul, Motorca, Virgil Mihulin, Ioan Ardelean și diaconii: Cornel Lazar și Alexandru Țolea, hirotonit în decursul s. liturgiei într-un preot.

În predica sa Prea Sfințitul Episcop a vestit alipirea de limba, legea și moșia străbună. A sbiciuit apoi fără cruțare relele obiceiuri din popor, arătând totodată calea îndreptării prin biserică și școală. Așa a resunat după armonioasă această cuvântare, ca și o furtună care măsură suprafața pământului, ca să deschidă s'ntul lui curat ploilor mănoase. Furtuna a fost sbiciuirea, ploile mănoase învățăturile creștinești.

Cuvântul arhieresc a fost apoi acoperit de aclamările poporului, care se fascinasă de puterea adevărilor câte i-s'au vestit.

ceere, de a vedea la înălțime artistică pe un fiu al neamului nostru:

Și acest artist al neamului nostru este și un smerit, cucernic fiu al bisericii noastre, a cărei școală înaltă se bucură de prinosul său, prin ce înmulții-se va darul, căci toate vin dela Dumnezeu și întru dânsul preamărim noi înălțimea sufletească și morală, a slugitorilor eternelor principii, a frumosului, binelui și adevărului.

S. Secula

Nr. 108 P.

1905-6.

Aviz.

Examenale de cvalificațiune învățătorească dispuse de regulament pe luna Februarie, se vor ținea la institutul ped. din Arad și anume în 3-4 (16-17) Februarie a. c., cele scripturistice, iar în 6-7 (19-20) Februarie a. c., cele verbale.

Candidații de învățatori, cari vor să se supună acestui examen, au să-și insinue petițiunile la direcțiunea subsemnată până în 28 Ianuarie (10 Februarie a. c.), ajustate cu următoarele acte:

a) Estras de botez.

b) Testimoniu despre studiile pregătitoare și absolutor preparandial.

c) Taxele examenului provăzute în §. 125 Stat. Org.

Candidații cari deja funcționează ca învățatori, vor să-și prezenteze și atestat de serviciu, estradat de inspectorul școlar confesional.

Arad, 30 Decembrie 1905 (12 Ianuarie 1906).

Direcțiunea institutului ped. ort. rom. din Arad.

CRONICA.

An nou fericit ureasă tuturor cetitorilor!

Redacțiunea

Nașterea Domnului în Arad a fost serbată cu deosebită solemnitate în catedrală. La serviciul divin a pontificat însuși P. S. Sa D-l Episcop Ioan I. Papp, cu azistența protosincelui R. R. Ciorogariu, director seminarial, ref. ases. G. Popovici, protopopul V. Beleş, preoții Bodea, Olariu, Vațian și Botiș, protodiaconul Dr. Suciu și diaconii Dr. Botiș și C. Lazar. În decursul serviciului divin au fost hirotoniți: Nicolae Malița întru preot și Alexandru Țolea, întru diacon. P. S. Dl Episcop a mângăiat apoi pe credincioși cu o cuvântare prea frumoasă și plină de înalte învățăminte.

A doua zi, serviciul religios a fost slujit de protopopul V. Beleş, asistat de preoții Vațian, Bodea, Botiș și Malița și diaconul Dr. T. Botiș. Predica a rostit-o părintele protopop V. Beleş.

Prea cuvioșia Sa D-nul Roman R. Ciorogariu protosincol și director seminarial, a rescumpărat feliicitările de anul nou, contribuind fondului tinerimei dela institutul ped. teol. din Arad, cu suma de 5 cor.

Rectificare. În numărul trecut al organului nostru în articolul „Act de pietate” sau strecurat unele greșeli de formă și conținut. Întralte sa scris că fericita Elena Ghița Birta a lăsat ca fundațiune 4800 fl. pe când în faptă fundațiunea a fost de 48000 fl. ceea ce să rectifică.

Jertfe pe altarul școlii. Înregistrăm cu plăcere, că meseriașii români din Beiuș, la stăruința dlui avocat Dr. G. Cosma d'acolo, au dat un concert în Văcău pentru scopul ajutorării școlii noastre din aceasta comună, realizând un frumos rezultat moral și material. Tot așa, domnul Dr. Ioan Papp, avocat în Brad, a depus pentru scopul ajutorării aceleiași școli, la care și dânsul a studiat, o sumă de 200 cor. Până când se vor afla tineri cu inspirațiile dlui Dr. G. Cosma și Dr. I. Pap, se vor și bătrânii însufleți pentru lucruri mari, precum s'a însuflețit marii fondatori din Beiuș: Nicolae Cristea și Dimitrie Negrean.

Regele Carol și țărănimea țărănească. Dl dr. Hugo Grothe publică în „Münchener Allgemeine Zeitung” un interview pe care l'a obținut dela Regele Carol. Reproducem din acest interview partea privitoare la starea țărănimei din România:

— Știu, spuse Regele, cea mai mare grijă a noastră este starea țărănimei. Numai din acest punct de vedere se poate îndreptăți astăzi să se vorbească despre România ca despre un ținut semi-asiatic (Halb-Asien), un cuvânt întrebuit de un scriitor german ni spre gloria noastră.

Țăranul are în mare parte prea puțin pământ. Dar împărțirea moșiilor Statului nu ajunge, nici măcar odată cu aceasta distribuirea de vite și de instrumente necesare agriculturii. Ceea-ce lipsește este exemplul, școala. Legile române nu dau stăinilor dreptul de a poseda proprietăți rurale. Această lege a fost îndreptată în contra elementelor fără scrupule ale evreilor din Galiția. Din această cauză nu se poate arăta țărânului un exemplu de ce este capabilă o populațiune, mai pricepută în agricultură, nefiind posibilă coloniizarea de cătră stat cu elemente străine. Priceperea și energia țărânului trebuie mai întâiu de toate deșteptată. O populațiune, care a suferit timp de secole și păsarea unei dominațiuni străine, care abia scăpat de iobăgie, stare, care l'a deprins cu lipsa grijei imediate și l'a învățat cu indolența, o astfel de populație rurală nu poate fi ridicată în câte-va decenii din starea de apatie și orbire în care se află.

În împrejurimile domeniilor Coroanei se poate vedea la ce se poate ajunge prin învățatură pentru lucrarea manuală și prin introducerea modului modern de exploatare agricolă. Când se întâmplă să fie un an bun, țăranul o duce bine. O recoltă slabă însă din cauza secetei, ca în 1899 sau 1904, se resimte foarte adânc. Atunci Statul este acela, care trebuie totdeauna să dea ajutor, care împarte pâine și semințe.

Din fericire forța economică a țării progresaază împreună cu descoperirea de nouă izvoare de ajutor, cu exploatarea importantelor bogății naturale ale solului, ca: petrol, sare, lemne de construcție, cu continua ridicare și dezvoltare a industriei, cu urcarea neîncetată a exportului nostru. Prelungirea liniei directe române de navigație Constanța Constantinopol până la Atena și Smirna, la care și Germania este interesată îndreptățește speranțele cari se nădăd.

A apărut și se află de vânzare la tipografia diecezană în Arad, și la toate librăriile din țară cu prețul de 40 fl. ABC-dar pentru clasa I. de Iosif Moldovan și consoții. Ediția V. prelucrată după cerințele ortografiei Academiei Române.

Carte de cetire pentru clasele 3 și 4 ale școlii populare de Iuliu Vuia Aprobata cu decisiul Ven. Consistor aradan dela 13/26 August 1905 Nr. 3500. Prețul 50 fileri.

Poșta Administrației.

V. Sala Vașcău. Prețul abonamentului din principiu nu-l reducem nimărui, dealtfel comunele bisericesti, fiind foaia noastră organ oficios, sunt obligate a o abona.

Concurse.

Pentru indeplinirea parohiei de cl. III. **Minead** se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala”.

Venitele sunt: 1. Un intravilan 2. Birul și ștolele îndatinate și 3. Intregirea venitelor dela stat, după evaluațiunea alegândului.

Dările publice le va suportă cel ales.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie sunt poștiți, ca recursurile ajustate conform Regulamentului, adresate comitetului parohial, să le substearnă la oficiul ppeș gr. or. rom. din Butyin (Arad megye), având a se prezenta, în termenul fixat, în careva Duminecă ori sârbătoare în s. biserică din Minead, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Din ședința comitetului parohial din Minead, ținută la 26 Decembrie v. 1905.

Romul Popovici.

Romul Lufai

preș. com. par. not. com. par.

In conțelegere cu: Ioan Georgia protoprezviter gr. or.

—□—

1—3

Pe baza dispozițiunii Ven. Consistor Nr. 5743/905, pentru indeplinirea Capelaniei temporale pe lângă veteranul preot Arsenie Leuca din parohia **Lazuri** cu filia **Groși**, devenită în vacanță în urma repausării capelanului Constantin Leuca de acolo; se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala”.

Dotăția capelanului va consta din $\frac{1}{2}$ din toate venitele parohiale, cari sunt: 1. Birul parohial 100 măsuri cucuruz în boambe, 2. Venitele stolare, cari după coala de fasiune dela congruă fac în calcul mediu 132 cor., 3. Pentru ținerea unui cal pentru administrarea în filie 25 cor., 4. Uzufructul din $\frac{1}{2}$ cimitir, 5. Eventualul ajutor de stat.

Dela reflectanți se poștește să aiba evaluațiunea recerută pentru parohii de clasa III-a și să-și susstearnă recursurile lor întrunite cu toate documentele prescise până la termenul susindicat, adresate comitetului parohial la P. O. oficiu protoprezbiter al Hălmagiului (Nagyhalma), totodată sunt avizați ca în termenul regulamentar să se prezinte în sfta biserică din Lazuri spre a-și arăta desteritatea în oratoria bisericască și tipic.

Alegândul va avea să indeplinească toate funcțiunile preoțești independent dela paroh și agendele scripsale ale oficiului parohial și să catehizeze în școală fără alte remunerații.

Din ședința comitetului parohial din Lazuri, ținută la 15/28 Decembrie 1905.

Arsenie Leuca m. p.

Ioan Coroiu m. p.

președ.

notar.

In conțelegere cu mine: Cornel Lazar, protoprezv.

—□—

2—3

Pentru indeplinirea parohiei **Milova** prin aceasta se escrie concurs cu termen de recurgere de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Venitele acestei parohii sunt: 1. 3 jughere pământ cu un venit anual de 60 cor. 2. Din ștole 120 cor. 3. Birul preoțesc dela 80 numere de case cate 4 cor. de tot 320 cor. 4. Pentru lemne 50 cor. 5. Intregirea dotației dela stat 661 respective 1401 cor.

Preotul va avea să provadă și învălământul dela școala noastră din Milova, pentru care va avea dela comună 50 cor. pentru lemne iar dela Ven. Consistor un ajutor anual de 200 cor.

Doritorii de a ocupa acest post să-și trimită în termenul concursului recursurile ajustate conform lit. c a §-lui 15 din Regulamentul pentru parohii și adresate comitetului parohial din Milova. P. O. Oficiu prebiteral în M. Radna, iar danșii cu stricta observare a dispozițiunilor §-lui 18 din acelaș Regulament să se prezinte în s. biserică din Milova, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și omiletice.

Milova, la 13/26 Decembrie 1905.

Comitetul parohial

In conțelegere cu: Procopie Girulescu pprezvlter

—□—

3—3

Conform înaltei dispozițiuni Consistoriale din 3/16 Novmrie Nr. 5041 prin aceasta se escrie concurs pentru indeplinirea postului de paroh de clasa I din comuna **Toracul Mare**, devenită vacanță, prin moartea parohului Paul Lempea cu termen de alegere de **30 de zile** dela prima publicare, pe lângă următoarele venite:

1. Una sesiune pământ arător de cl. I constător din 30 jughere cu un venit anual de 900 cor. 2. Resplătirea birului în bani gata 300 cor. solv. din casa culturală. 3. Ștolele usuate după norma, delara edată de Ven. Consistor din Arad, cari dau un venit anual de 240 cor. 4. Intregire dela stat 572 cor. 69 fl. cari venite toate la olaltă computeate și după detragerea contribuțiunei regești, dau un venit anual curral de 1600 cor.

Dările publice după pământ le va suportă alegândul paroh, carele este îndatorat a da vânduvei preoțese jumătate din venitul parohiei un an întreg, conform §-lui 8 din Regulament.

Recurenții sunt invitați a-și instrua recursurile lor conform §-lui 15 lit. a. din Regulamentul pentru parohii și a-l substerne Prea On. Demn Paul Miulescu protoprezviter tractual în Nagy Komlós.

Recurenții sunt poștiți a se înfațosa în vre o Duminecă ori sârbătoare în s. biserică din loc, spre a-și arăta desteritatea în cântare tipic și oratorie conform §-lui 18 din Regulament.

Dat din ședința comitetului parohial gr. ort. din comuna Toracul Mare, ținută la 26 Noem. (9 Dec.) 1905

Alexa Secoșan

Iuliu Rașa

preș.

not.

In conțelegere cu mine: Paul Miulescu protoprezviter

—□—

3—3

le noțiunile generale și factorii educativi; e pusă întreaga materia religiei, metodel de procedere și formele de examinare, ceea ce conține, ca opul — deși se prezintă în formă ncisă — nu lasă nimic de dorit din teoria psihelica.

Aflu o deosebită satisfacție în aceea, că materia liturgică își află locul său bine fixat în volul domnului autor, ceea ce planul nostru cu săvârșire a omis. Față de observarea mea, ce n facut o diui Dr. Barbu în articolul final: „Tot în chestiunea catehizării“, cu referință la opera liturgică, — aște și D-sa satisfacție, când stat că: precum altă dată pe altă cale, așa acum, m'am convins despre atențiunea, ce o cultului divin, ca materie de religie în coala poporală.

Atăta referitor la volumul I.

Despre volumul II. cu altă ocaziune.

Barăteaz, în 18 Decembrie 1905.

Nicolae Crișmariu
paroh

Carte de cetire și Gramatică maghiară.

ntre școlile poporale cu limbă de propunere română de Dr. Schullerus și I. Popovici.

— Recenziune —

Fapt e că învățământul unei limbi străine are să e bazeze pe nsași limba vie: vorbită și auzită mai mult și nu pe cea scrisă.

Nu mai puțin adevărat e și aceea, că învățământul unei atare limbi pe treapta cea mai inferioară în pornește de la observarea sau intuirea lucrurilor, acțiunilor, întâmplărilor sau a icoanei acelor, iar numirea lucrurilor, expunerea acțiunilor și în consecvență adecată asupra întâmplărilor se face pe baza ecelor speriate și a lucrării proprii se înțelege, în limba străină.

Când vine însă treapta ultimă, pentru învățarea limbii străine, în capul de față limba maghiară — folosim și limba scrisă respective cartea de cetire, notând aici că limba maternă are să mijlocească numai înțelegerea cuprinsului bucăților — cetite!

Aceasta ne dovedește și cartea de mai sus.

În conformitate cu materia cuprinsă în manualul de față și cu cerințele metodice, pe baza cărora s'a scris — învățătorul are să procedă la învățarea cetitului și scrisului în ungurește, ceea ce are să se întâmple cu ajutorul pieselor 1—17, subînțelegându-se că tot acest material, în cursul inferior, mai întâi s'a făcut verbal.

Ca lucrul să se ușureze, procedura trebuie să ni-o întocnim astfel, că cuvintele respective în bucățile 1—17 avem să le repetăm cu elevii în ordinea cum au fost ele tractate cu vorba — care procedură a au-

torilor își are rezonul psihologic în împrejurarea, că în modul indicat reproducerea acelor cuvinte se sugerează respective reîmprospătează în memoria elevilor mai repede și cu o facilitate mai mare.

Icoanele de părete ale lui Hölzel*) pentru învățământul intuitiv și limbistic, în cartea de față joacă rol însemnat, așa „icoana primăvarii“ are să stea expusă și în timpul, acesta (la scriere) spre a se putea repeta mereu la „icoana“ propozițiile, cese — cetesc.

Semnalez apoi aci, că autorii atât pentru percurgerea verbală cât și privitor la cetire și scriere — dispun de un manual special, care servește ca un îndreptar la propunere.

Cum apare din tractările speciale cuprinse aci, autorii și-au întocmit procedura pe baza treptelor, Herbert — Zilleriane, prin ce lucrarea lor, din acest punct de vedere — e neescepționabilă!

Pe pag. 5 a cărții de cetire și gramatică se află lecțiunea sau piesa: 1. Aci în frontispiciul pie-ei aflăm cuvintele: fal, tábla, feketé, fehér, din cari succesive (pentru scriere) se desvoaltă vocalele a, á, e, é

Aceste cuvinte, precum și celea puse în fruntea pieselor următoare au să servească ca cuvinte normale, adecă drept model de scriere — maghiară!

Tot aci aflăm ordinate în coloane cuvintele: fal, ugat, tábla, feketé, fehér, ég, térdel, pad, ablak, Péter, alma, Márton, etc. va să zică în ordinea cam cum a fost tractarea verbală, despre ca s'a făcut mențiune în alt loc al acestei recenzii!

Mai amintind aci, că scrierea acestor cuvinte se învață pe baza cuvintelor-model expuse mai sus; așa de pildă avem a zice elevilor: Fiilor! cuvântul madár se scrie cu „a“ lung ca în tábla; ég cu „e“ lung ca în fehér etc. Toate acestea sunt a se înțelege pe treapta sintezei!

Imediat acestora urmează pieza Nr. 2-cu zicerile: A fal fehér, A tábla feketé, Mi fehér még?... ș. a. Piesa de față se cetește zicere de zicere. Cuprinsul se va întreba în l. maghiară, totdeauna pe baza intuițiunii.

Când am observa, că elevii nu înțeleg cuprinsul unei ziceri: acela se va spune românește.

Aci e de nctat o procedură caracteristică a autorilor! altcum întemeiată și destul de corectă anume:

Nu e consult a întreba pe elevi spre exemplu: Ce însemnează românește: A fal fehér, — ci așa: Oare ce se zice în zicerea aceasta: A fal fehér! Prin ce nu se țintește numai la traducerea stereotipă a cutărei ziceri, ci mai vărtos se caută la cuprinsul, raportul sau mai bine nexul logic exprimat în zicere!

Zicerile grupate mai sus, cum și coloanele de cuvinte, conform procedurii metodice a acestei cărți au să servească și ca bază sau substrat pentru extragerea de reguli gramaticale.

Pe acest procedeu se bazează și piesele ce urmează: 3, 5, 8, 10 etc.

*) Numărul cărora e opt: I. Primăvara. II. Vara. III. Toamna. IV. Iarna. V. Curtea țărănească. VI. Munții, VII. Pădurea, și VIII. Orașul.

Partea gramaticală a acestei cărți, fiind redusă la strictul necesar acceptabilă și la loc.

Special, ce privește piesa 3-a (pag. 5.) și piesa 8-a (pag. 8) avem unele obiecțiuni!

La lecțiunea a treia din cuvintele normale: malm, ora, gôrbe, kettô; megfordul — vin arătate resp. dezvoltate vocalele: a, o, ô, e, ô, ô, u, ü.

Dacă căutăm bine aci, aflăm, că singură vocala: u scurt nu are cuvânt spre a putea fi predată resp. învățată ca celelalte iar urmarea de aci e, că de pildă cuvintele: delutân și ôramutatô din coloana de cuvinte aparținătoare aci-nu le putem și nici avem cu ce le pune în comparație spre a face evidență scrierea lor corectă și conformă.

Dezvoltarea vocalelor a, și e, aparținătoare tot aci, după a mea modestă părere încă nu ar fi neapărat de lipsă, de vreme ce ecestea vocale le-am tratat deja la lecțiunea precedentă (din cuvintele fal și fekete.)

Tot cam acestea le-am putea spune și față de cuvintele normale și vocale din lect. 8. cum am elevat mai nainte!

Aci încă consonantele f, sz și z nu-și au cuvintele-model din cari adevărat să se desvolte.

Ce-i drept, din aceste trei consonante două (z, sz) le aflăm scoase în relief la lec. Nr. 5 (pag. 6), nu aflăm însă pe „f” la nici una din penzurile precedente!

O lămurire deci, în aceasta privință se impune!

Continuând cu recenziunea noastră mai departe constatăm, că piesele de cetire dela Nr. 14—17 sunt numai repetirea celor tractate verbal, din acest motiv, e suficient dacă cu elevii le percurgem numai cetindu-le resp. traducându-le.

Piesele 18—21 reprezintă unele serii de acțiuni, iar celea dela Nr. 23—29 cuprind în sine deprinderea sufixelor pozitive.

Nr. 30—34 cuprind exemple resp. deprinderi în socoteli.

Procedura acestora, peste tot e la fel, notându-se relativ la seriile de acțiuni, că pentru-ca elevii, să și poată câștiga ideile despre întregul act, se recomandă ca pregătirea în l. maternă să se extindă asupra întregii serii, dar așa că seria nici odată să nu se spună fără a săvârși acțiunea corespunzătoare, iar relațiunile dintre persoane să se facă evidente arătând cu mâna spre cel căruia i-se raportează (pers. 3: 6).

Incolo apoi: dela piesa Nr. 35 se tractează icoana toamnei; dela piesa 62 icoana iernii. La tractarea acestora, e a se observa strict regula, că materialul nou după măsura singurecelor piese de cetire — todeauna se va prelucra mai întâiu verbal, și numai după aceea se va ceti piesa.

Poeziile, descrierile ș. a. (Nr. 37—40) pot fi numai decât cetite și traduse.

Cu acestea fiind reflexiunile mele față de această lucrare înii iau permisiunea a o recomandă în atențiunea fraților colegi, cari consultându-o vor afla întrânsa multe lucruri bune și folositoare!

Socodor, 1906,

Bujecanul

Nr. 108 P.

1905 - 6.

Aviz.

Examenele de cvalificațiune învățătoresc dispuse de regulament pe luna Februarie, se vor ținea la institutul ped. din Arad și anume: 3—4 (16—17) Februarie a. c., cele scripturistice iar în 6—7 (19—20) Februarie a. c., cele verbale.

Candidații de învățatori, cari vor să se înscrie la pună acestui examen, au să-și însinue petitiuni la direcțiunea subsemnată până în 28 Ianuar (10 Februarie a. c.), ajustate cu următoarele:

a) Estras de botez.

b) Testimoniu despre studiile pregătitoare absolutor preparandial.

c) Taxele examenului provăzute în §. 12 din Stat. Org.

Candidații cari deja funcționează ca învățatori, vor avea să prezenteze și un certificat de serviciu, estradat de inspectorul școlii din Arad, 30. Decembrie 1905. (12 Ianuar 1906).

Direcțiunea institutului ped. ort. român din Arad.

CRONICA.

Anul nou în Arad. Cu ocaziunea sărbătorii anului nou s'a oficiat serviciul divin în catedrala din Arad, pontificând P. C. Sa dl Roman Ciorogariu, asistat de P. On. d. V. Beles și preoții d. d. Al. Vesalon și Tr. Vățian, dintre care cel din urmă a rostit predică.

După săvârșirea serviciului divin, un număr de credincioși, din toate straturile sociale s'a prezentat la curtea episcopescă, unde P. C. Sa dl R. Ciorogariu a felicitat în numele credincioșilor, pe P. S. Sa Dl Episcop diecezan printr'un avântat discurs.

P. S. Sa mulțumind credincioșilor pentru alipire și devotament, arată progresale ce s'au făcut în dieceză în ultimii ani; și asigură pe credincioși că toată preocupățiunea sa este muncă la care cere concursul tuturor, pentru prosperarea instituțiunilor noastre bisericești și a neamului.

Cu această ocaziune P. S. S. a binevoit să distingă cu brâu roșu pe profesorul seminarului diaconul Dr. T. Botiș.

O doamnă evlavioasă. Prestolul catedralei din Arad a strălucit de s. sărbători în nouă podoabă, care a binemeritat de admirația tuturor. Doamna Ioan Nemet, soția avocatului Ioan Nemet din Arad, anul de 2 ani lucrând cu diligență de fier la un endit, decât acoperă prestolul s-tului prestol, care închipuie haina strălucitoare a Mântuitorului Hristos. Pricepător admira arta doamnei Nemet în ale lucrului de mână iar noi li admirăm devotamentul către s. biserică,

...at de rar observat la societatea noastră mai înaltă. —
Lămpoșen mărească cinstea acelor, cari prin lucrul
manilor tor preamăresc pe Domnul, cum a făcut această
gentila doamnă Ioana Nemet.

Școală pentru surdo-muți. În școală surdo-mu-
ților din Arad se primesc elevi din comitatele Arad,
Bichiș, Bihor și Lenad. Cu începutul anului școlar
1906, luna Septembrie, se vor primi 15 elevi (băieți și
fete) în clasa I. Cei ce doresc a-și așeza aici copiii
surdo-muți) au să petiționeze, mai târziu în luna
Februarie. Taxă de instrucțiune nu se plătește.

Informații se capătă dela dl *Elias Iakab*, director
al numitei școle, dacă în scrisoare se adnează
mărcile poștale necesare pentru răspuns.

Mulțămită publică. Praznicul Nașterii Domnului
nostru Iisus Hristos din anul acesta a fost o adevărată
zi de bucurie pentru dreptcredincioșii aparținători pa-
rochiei Chitighaz; o surprindere neașteptată ne-au făcut
evlavioșii creștini dl Aurel M. Popoviciu, notar prim
com. cu soția sa Constanța născută Serb, cari au do-
nat bisericei noastre un potir, disc și steaună de argint
veritabil, aurit în foc, cu inscripțiunea donatorilor, în
preț de 200 cor., cari odoare menite pentru aducerea
artefei cei fără de sânge, s'au sfințit și s'au predat des-
unațiunei lor în ziua primă a Nașterii Domnului, prin
subscribul paroh în prezența unui public foarte numă-
ros. În aceea zi, după terminarea s. liturghii, prin cu-
vințe scurte s'a spus poporului numele donatorilor
mărinimoși, cari între astfel de împrejurări grele au
fortificat bisericei noastre daruri atât de prețioase și fru-
moase, cerând ca Atotputernicul Dumnezeu să le deie
atât lor cât și familiei lor noroc, sănătate și zile in-
delungate. Deie Dumnezeu ca această faptă frumoasă
și bineplăcută lui Dumnezeu să aște multe imitatori.
Chitighaz, 27 Decembrie v. 1905. *Vasilie Beles*, paroh
greco-român.

Hymen. Dl Petru Popa invită cu toată onoarea
la cununia sa cu d-șoara Eugenia Albu, care se va
celebra în s. biserică din Cheresig în 8/21 Ianuarie
1906, la orele 5 p. m.

Logodnă. Dl Dimitrie Sinea învățător în comuna
Comlăuș (O.-Szentana) s'a logodit cu d-șoara Rozalia
Papp, fiica dlui Ioan Papp oficianț în Arad.

Dl Ioan Kalinderu, administratorul domeniilor Co-
roanei din România, a trimis agenților domeniali o
circulară, în care le arată că, pe lângă monografiile
noșilor din cari e alcătuit Domeniul Coroanei, admi-
nistrația dorește să dea la iveală și câteva lucrări
despre școalele mai însemnate de pe dânsese. Spre a
ervi ca normă învățătorilor de pe domenii, s'a trimis
gentililor o monografie.

Afară de cele cuprinse în monografia tip, se va
mai face o statistică a elevilor, începând de când a
existat școala în comună, pe cât e posibil.

O descriere scurtă a împărțirii localului actual
din punct de vedere igienic și practic, un mic istoric
grădinei școlare și atelierului de lucru manual, im-
preună cu rezultatele mai ales în ce privește influența
lor asupra elevilor, după eșirea din școală, monogra-
fiile vor fi de asemenea documentate cu vederi și cu
fotografii.

În sfârșit se va vorbi pe scurt despre înrăurirea
școlii asupra vieții sâtenilor în genere.

Recordul fertilității. Un ziar din București aduce
stirea că soția preotului Artemie din Bărlad în timp
de 29 ani de căsătorie a dat naștere la 26 copii, ceea ce
constituie recordul cel mai mare de fertilitate în Europa.
Unul din acei 26 copii ai parohului dela biserică S.

Nicolae-Tuchilă, este Victor Artemie, doctor în drept,
cunoscut la noi dela adunarea „Asociațiunii” ținută la
Baia-mare, unde a fost de față împreună cu dl Leon
Ghica, în calitate de corespondent al ziarului „Vremea”.

**A apărut și se află de vânzare la tipografia die-
cezană în Arad, și la toate librăriile din țară cu pre-
țul de 40 fil. ABC-dar pentru clasa I. de Iosif Mol-
dovan și consoții. Ediția V. prelucrată după cerințele
ortografiei Academiei Române.**

**Carte de cetire pentru clasele 3 și 4 ale școlii
poporale de Iuliu Vuia Aprobata cu decisul Ven. Con-
sistor aradan dela 13/26 August 1905 Nr. 3500. Pre-
țul 50 fileri.**

Poșta Redacțiunei.

Seghuste. „Sămănătorul”, București, str. Regală.
Pe an 12 lei, pe jumătate an 6 lei.

Concurse.

Pentru îndeplinirea parohiei de clasa III-a **Bo-
geiu** pprezvitatul Orăzii-mari, se escrie concurs cu
termin de alegere pe **12/25 Februarie 1906.**

Emolumentele sunt următoarele:

1. Casa parohială cu 2 chilii, edificiile laterale
și grădină. 2. Pământ arător și fână 8 jugere cu drep-
tul de pășunat. 3. Dela 60 numere de case câte o mă-
sură bucate. 4. Venitele ștolare uzuale. 5. Intregirea
dotațiunei preoțești din vistieria statului, pentru preoții
fără 8 clase 597 cor. 2 fil.; care toate localită dau un
venit anual sigur, ce se recere pentru o parohie de
clasa III-a.

Contribuțiunea erarială după pământurile paro-
hiale o va solvi preotul alegând.

Alegândul preot are să catehizeze la școala co-
tidiană și de repetiție din parohie, fără privire la ca-
racterul aceleia și fără a așteptă vre-o remunerațiune
dela comuna bisericească ori dela dieceză.

Recurenții sunt poștiți ca recursele instruite cu
documentele preserise, adresate comitetului parohial
din Bogeiu, să le aștearnă oficiului protopopesc din
Oradea-mare până în 8/21 Februarie 1906, având a
se prezenta în sfânta biserică din Bogeiu spre a-și a-
răta desteritatea în cele rituale și oratorie.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Toma Pacala* pprezviter.

—□—

În urma rezoluțiunii Ven. Consistor diecezan de
sub Nr. 5733/905, pentru îndeplinirea postului de ca-
pelan temporal sistemizat pe lângă veteranul paroh
Zenovie Dimitrescu din **Dumbrăvița**, prin aceasta
se escrie concurs, cu terminul de recurgere de **30
zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica
și Școala”.

Venitele acestui post sunt: 1. jumătate din se-
siunea parohială, 2. birul și ștolele în întregime, 3.
întregirea dela stat.

Doritorii de a ocupa acest post se provoacă, ca
recursele lor ajustate conform lit. c) a §-lui 15 din
regulamentul pentru parohii și adresate comitetului
parohial din Dumbrăvița să-l susțearnă în terminul
concursual Oficiului protoprezviteral în M.-Radna, iar
dânsii — cu stricta observare a dispozițiunilor cuprinse
în §-ul 18 din regulamentul citat — să se prezintă în
S-ta biserică din Dumbrăvița, pentru a-și arată desteri-
tatea în cele rituale și omiletică.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Procopie Givulescu* m. p., pprezv.

—□—

1 3

Pentru îndeplinirea parohiei de cl. III. **Minead** se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala”,

Venitele sunt: 1. Un intravilan și 4 jugh. de pământ extravilan. 2. Birul și ștolele îndatinat și 3. Intregirea venitelor dela stat, după evaluearea alegândului.

Dările publice le va suportă cel ales.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie sunt poștiți, ca recursele ajustate conform Regulamentului, adresate comitetului parohial, să le substearnă la oficiul ppeșe gr. or. rom. din Buttyin (Arad megye), având a se prezenta, în termenul fixat, în careva Duminecă ori sârbătoare în s. biserică din Minead, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Din ședința comitetului parohial din Minead, ținută la 26 Decemvrie v. 1905.

Romul Popovici
preș. com. par.

Romul Luțai
not. com. par.

În conțelegere cu: **Ioan Georgia** protoprezviter gr. or.

— □ —

2 - 3

Pe baza dispozițiunii Ven. Consistor Nr. 5743/905, pentru îndeplinirea Capelaniei temporale pe lângă veteranul preot **Arsenie Leuca** din parohia **Lazuri** cu filia **Groși**, devenită în vacanță în urma repausării capelanului **Constantin Leuca** de acolo, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala”.

Dotația capelanului va consta din $\frac{1}{2}$ din toate venitele parohiale, cari sunt: 1. Birul parohial 100 măsuri cucuruz în boambe, 2. Venitele stolare, cari după coala de fasiune dela congruă fac în calcul mediu 132 cor., 3. Pentru ținerea unui cal pentru administrarea în filie 25 cor., 4. Uzufructul din $\frac{1}{2}$ cimitir, 5. Eventualul ajutor de stat.

Dela reflectanți se poștește să aiba evaluearea recerută pentru parohii de clasa III-a și să-și susstearnă recursele lor intrunite cu toate documentele prescise până la termenul susindicat, adresate comitetului parohial la P. O. oficiu protoprezbiteral al Hălmagiului (Nagyhalmagy), totodată sunt avizați ca în termenul regulamentar să se prezinte în sfta biserică din Lazuri spre a-și arăta desteritatea în oratoria bisericască și tipic.

Alegândul va avea să îndeplinească toate funcțiunile preoțești independent dela paroh și agendele scripsale ale oficiului parohial și să catehizeze în școală fără alte remunerație.

Din ședința comitetului parohial din Lazuri, ținută la 15/28 Decemvrie 1905.

Arsenie Leuca m. p.,
președ.

Ioan Coroiu m. p.,
notar.

În conțelegere cu mine: **Cornel Lazar**, protoprezv.

— □ —

3 - 3

Calendarul diecezan pe anul comun 1906

În editura tipografiei diecezane gr.-or. române Aradului e deja gata și se poate avea și procură al dela administrațiunea tipografiei diecezane, strada Rău Nr. 10, cât și dela librării, cu pretul de **40 fileri**

La comande peste 10 exemplare 20% rabat exp. date franco.

Se estinde pe **15 coale** tipar garmond și a prinde afară de partea calendaristică, calendar economic, șematismul mitropoliei gr.-or. rom. în general al diecezei Aradului în special, cronologia pe anul 1906 sârbători și ale zile schimbăcioase, posturile, anotimpurile etc. Genealogia caselor domnitoare, târgurile din Ungaria și Ardeal, instrucțiuni postule și telegrafice iar în partea literară:

Datini și obiceiuri la nuntă, de **Petru Vancu**. Din bătrâni de **Maria Ciobanu**. Din luptele mori de **Groșorean**. Române dela **Grivița** de **V. Alexandru**. Cine a adus sărăcia în lume de **Leon Tolstoi**. Poem înalt de **St. O. Iosif**. Insula șerpilor de **Carmen Sylva**. Cine-i Nuhăm? de **Th. D. Speranță**. Boerașul de **Pop Reteganul**. Cântec de **Maria Popovici**. O zi de la minecă la sate de **P. Popa**. Doine și Hore de **Vasile Sala**. Povestiri de **Gh. Tulbure**. Plugarii de **Octavian Goga**. Din viața noastră de **Petru E. Papp**. Economie și Cultura omului. Protejarea păsărilor. Sfaturi economice. Sentințe, glume și anecdote. Inserate și reclame.

Îl recomandăm cu multă căldură tuturor oamenilor cu carte, căci în calendarul acesta pe lângă **preț de 40 fileri** află și o carte de lectură prețioasă și plăcută.

Cancelaria arhitectului român

Ioan Niga

ARAD, Strada József főherceg-út Nr. 1.

(lângă „Victoria”).

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialitate în ritual nostru orientat edifică și restaurează biserici în mod artistic, din care căuză îl recomandăm îndeosebi dlor parohi. Trimite planuri, schițe, specificări și servește în lucrări arhitectonice cu deslușiri gratuite.

